

BYPLAN NYT 5

8. årgang · December 2010

TEMA | LYS OG LYD I BYENS RUM

En konfliktfyldt proces er godt for kreativiteten
- side 6

Inspiration til overraskende og poetiske byrum
- side 10

Kommunerne mangler ikke penge
- side 16

KALENDER

JANUAR

Kongres om det åbne land

11. -13. januar, Herning, Videncentret for landbrug, AU-DJF, KU-LIFE, www.plantekongres.dk

Projekt- og processtyring af Kommuneplan 2013 1. del

12. -13. januar, Vejle, COK, www.cok.dk

FEBRUAR

Projekt- og processtyring af Kommuneplan 2013 2. del

2. -3. februar, Vejle, COK, www.cok.dk

Konkrete værktøjer til midlertidig planlægning

Februar, Køge, Plan09's byomdannelsesnetværk, www.byplanlab.dk

MARTS

Byer uden grænser

3. marts, Frederiksberg, Center for strategisk byforskning og Dansk Byplanlaboratorium, www.byplanlab.dk

Fremtidens energisystem

8. -9. marts, Stenløse, Dansk Byplanlaboratorium, www.byplanlab.dk

Juraen rundt om kommuneplanen

16. -18. marts, Grenaa, COK, www.cok.dk

Omdannelse af almene boligområder

17. -18. marts, København, Almennet og Dansk Byplanlaboratorium, www.byplanlab.dk

Kommuneplan 2013

29. marts, København, Dansk Byplanlaboratorium, www.byplanlab.dk

I kalenderen i Byplan Nyt kan du få overblik over planfaglige arrangementer i hele landet.

Det koster 1000 kr. pr. år at annoncere i kalenderen.

Ønsker du at annoncere i 2011?

Så send en mail til: nwo@byplanlab.dk

INDHOLD

TEMA

- 5 Leder: Kulturen som løftestang
- 6 Det fantastiske kommer ikke af sig selv
- 9 Det må godt være svært
- 10 Inspiration:
- 10 'Mens vi venter' i Køge
- 11 Den Blå Sti i nye farver
- 12 'Windsails' i Ørestaden
- 12 'Wavespace' i Gilleleje
- 13 Lys over grænselandet

ANDET

- 4 Kort nyt
- 15 Vidste du det?
- 16 Reportage fra Byplanmødet 2010
- 19 Debat
- 20 Årsprogram

Foto: Søren Schaumburg Jensen

Redaktion
Ellen Højgaard Jensen (ansv.)
Ny W. Øhlenschläger

Redaktionsadresse
Dansk Byplanlaboratorium
Nørregade 36
1165 København K
Tlf.: 33 13 72 81
Fax: 33 14 34 35
Mail: nwo@byplanlab.dk
www.byplanlab.dk

Annoncer
nwo@byplanlab.dk
Bestilles senest
17. januar 2011

Layout
Søren Schaumburg Jensen

Forsidefoto
Søren Schaumburg Jensen

Oplag
3500

Tryk
Handy-Print A/S

ISSN
1602-9038

Signede artikler står for
forfatterens regning,
usignede for den
ansvarshavende
redaktørs regning.

Dette nummer af Byplan
Nyt er sponsoreret af
Projekt LYSLYD

Byplan Nyt 1-11
udkommer i februar 2011.

KORT NYT

DET ÅBNE LAND

Opdaterede jordbrugsanalyser er et vigtigt og nødvendigt grundlag for en kvalificeret kommuneplanlægning for det åbne land. De er afgørende i forbindelse med lokalisering af bl.a. landbrugets driftsbygninger, for store husdyrbrug og biogasanlæg.

Spørgsmålet er, hvordan kommunerne kan foretage jordbrugsanalyser med et begrænset ressourceforbrug og ved hjælp af eksisterende datakilder? Det kan man finde forslag til i en ny "køgebog", der tager udgangspunkt i erfaringerne fra et

udviklingsprojekt i Sønderborg Kommune. Den anviser, hvordan kommunerne i samarbejde med landbrugets aktører kan foretage analyser, kortlægning og beskrivelser af jordbrugserhvervets lokale variation og struktur. Et lokalt supplement og kvalificering af de regionale jordbrugsanalyser.

Et eksemplar af bogen er udsendt til alle kommuner i Danmark. Yderligere eksemplarer kan rekvireres ved henvendelse til info@fremtidsgaarde.dk.

Kilde: www.fremtidsgaarde.dk

Foto: Biofoto

GHETTOER?

Som et led i regeringens ghettostrategi er der i november indgået en ny boligaftale. Aftalen er en del af finansloven. Debatten om ghettostrategien har handlet om nedrivninger og stramninger i tilflytning, men også om selve sprogbrugen. Der er i øjeblikket 29 områder på regeringens ghettoliste.

Aftalen indeholder følgende hovedpunkter:

- Antallet af ghettoområder skal halveres i løbet af 10 år
- Der frigives 5 mia. ekstra til renovering af almene boliger i 2011, 2012 og 2013
- Der afsættes 500 mio. til nedrivning
- Der afsættes en årlig pulje på 150 mio. til infrastruktur i ghettoområder

Pengene skal komme fra landsbyggefonden.

Kilde: Socialministeriet, www.sm.dk

Foto: Århus Kommune

NETVÆRK OM BYEN

European Urban Knowledge Network er et europæisk vidensnetværk om byudvikling og bypolitik. I netværket deltager 17 lande, som gennem nationale hjemmesider deler erfaringer om byudvikling og bypolitik.

På den danske website formidles viden om danske indsatser, projekter og forskning indenfor en bred vifte af aktuelle danske bypolitiske emner. Blandt andet: Byliv, bæredygtighed, arkitektur, udsatte boligområder, inddragelse mv.

Se mere på www.eukn.dk

European Urban
Knowledge Network

KUNSTEN AT SKABE EN BY

Moderne byudvikling er en kompleks opgave, som kræver andet og mere end at tegne huse, torve og gader. Udstillingen "Kunsten at skabe en by – om udviklingen af Køge Kyst" giver publikum et indblik i en byudviklingsproces med udgangspunkt i omdannelsen af det gamle havneområde i Køge.

Udstillingen vises i DAC fra den 29. oktober 2010 til den 30. januar 2011.

BOG OM REGIONAL UDVIKLING

Ved hjælp af fem danske og europæiske eksempler fortæller denne bog om de sidste 50 års teorier om regional udvikling og deres praktiske og politiske udmøntning. Udover at levere et solidt overblik over emnet er den et kvalificeret indlæg i debatten om Udkantsdanmark.

Svend Illeris
Regional udvikling –
Regionalplanlægning og
regionalpolitik i Danmark
og Europa.
Bogværket 2010

NYT OM LYS OG LYD I KOMMUNERNE

DANSENDE LYS FESTGADEN

I Esbjerg er byens festgade blevet forvandlet til en lys og farverig gade med dansende pletter og streger af lys. Der færdes mange mennesker i gaden om natten i weekenden, men tidligere var den grå og trist, og borgerne kunne let føle sig usikre og utrygge.

Den nye belysning understøtter byrummets fysiske struktur og tager udgangspunkt i gadens funktion som 'gå i byen' gade. Der er både fest, farver og poesi til gadens natlige besøgende – og mere lys, selvfølgelig.

Se mere på: www.phillips.dk

Foto: Torben Meyer, Esbjerg Kommune

LYSENDE PARABOLER

Midlertidighed er et aktuelt tema i København - også når det gælder lys. I samarbejde med Targettfonden og Louis Poulsen har Københavns Kommune netop gennemført et stort eksperiment om brug af lys i midlertidig byomdannelse. Tyve internationale lysdesignere har i en uge udforsket gaderne i Sundholmskvarteret på Amager og sat spot på forladte steder. Blandt forslagene er farvet belysning af parabolantennor og bedstemorlamper til de hjemløse. Københavns Borgerrepræsentation har givet 400.000 kr. til, at udvalgte installationer kan realiseres.

Se mere på www.kk.dk/sundholmsvej

Illustration: Projektet 'SatellLight' af designere fra Mexico, Italien og Danmark

Leder

Kulturen som løftestang

Mennesket lever ikke af brød alene. Kunst og kultur er livgivende for ethvert menneske og for ethvert byområde. Derfor er der også mange planlæggere, der arbejder strategisk sammen med kulturforvaltere og kunstnere. Det er der mange potentialer i, ikke bare for byernes centrum, men også for de mere anonyme byrum - dér hvor livet leves. Blandt andet i de udsatte byområder, der fejlagtigt bliver omtalt som ghettoer i den aktuelle politiske debat.

I en tid, hvor de fleste politikere mener, at nedrivninger af boligblokke og begrænsninger for bestemte befolkningsgrupper er løsningen på problemet, er det værd at huske på, at den fælles glæde ved kulturelle oplevelser ofte fører folk sammen på tværs af sociale klasser og etnisk baggrund. I november var Byplanlaboratoriet med til at afholde et seminar for Socialministeriet om erfaringer med den særlige boligsociale indsats, der blev igangsat i 2004. Indsatsen er evalueret, og meget har været svært. Der er ingen lette løsninger. Men et af de klokkeklare resultater af evalueringen er, at kulturprojekter skaber netværk og samler på tværs.

I dette nummer af Byplan Nyt ser vi nærmere på et eksperimentelt kunst- og kulturprojekt, hvor en række Sjællandske kommuner har været med til at udvikle lys og lyd i bybilledet. Lys og lyd påvirker vores måde at opfatte byrummet og kan derfor bruges som værktøj til at udvikle og forandre.

Kunsten kan vække undren og stille spørgsmål ved det givne. Lys og lyd kan få os til at se vores by med friske øjne, og det kan føre mennesker sammen. Men det må ikke blive ren overflade. Vi har behov for at diskutere kunstens rolle i byplanlægningen – hvordan fastholder vi kunsten som en øjenåbner og en fælles arena og hvordan undgår vi, at den bliver brugt som billig glasur og legitimering? Der skal være plads til eksperimentet og modkulturen. Vi må konstant spørge os selv, hvor grænsen går.

”Vi har behov for at diskutere kunstens rolle i byplanlægningen – hvordan fastholder vi kunsten som en øjenåbner og en fælles arena og hvordan undgår vi, at den bliver brugt som billig glasur og legitimering?”

Ellen Højgaard Jensen

T E M A

Det fantastiske kommer ikke af sig selv

I musikens by, Roskilde, blev byens skjulte lyde forstærket og sat i spil i projektet "En by af lyd – Roskilde resonerer" af Tim Hinman, Jakob Kirkegaard og Finnbogi Petursson (IS). August 2009. Foto: Peter Schultz Jørgensen.

Innovative koblinger mellem erhverv, kultur og byudvikling har medvirket til, at der er skabt en række sanselige og poetiske byrum i Hovedstadsområdet. Men det har været nødvendigt, at bryde med nogle sædvaner i kommunerne.

Af Peter Shultz Jørgensen, Kultur- og byudvikler.

Vi kender det: når byens lyde, lys og stemninger griber vores sanser – og vi mærker, at vi lever og oplever. Det er ikke altid til at sige, hvad det er, der gør det. Men det sker næsten altid steder, hvor vi fornemmer, at en særlig omhu har været på spil.

Projektet LYSLYD satte fokus på, hvordan man kan skabe flere af den slags steder i vores byer. Projektet havde tre målsætninger. For det første, at skabe nogle nye oplevelser i byens rum via lys og lyd. For det andet, at skabe bedre vækstbetingelser for lys- og lydbrancherne. Og for det tredje at give kunstnere en nøglerolle i de konkrete byrumsprojekter, så de kunne bruge deres særlige kompetencer i samspil med kommuner og virksomheder.

Der var meget, der skulle nås fra sommeren 2008 til projektet stoppede med udgangen af september i år.

Byrum som kulturrum

Men det fantastiske kommer ikke af sig selv. Som projektleder Trevor Davies fra Københavns Internationale Teater (KiT), siger: "Det er nødvendigt at etablere nogle faglige enheder, der er i stand til at arbejde i krydsfeltet mellem poesi, teknik og erhvervsudvikling. Der skal formuleres nye former for

byrumsstrategier, der går langt udover den traditionelle opfattelse af byrum, som kun funktionelt og æstetisk kontrollerede." Der ligger et stort potentiale i at det, der før var domineret af tekniske hensyn nu får tilført poetiske og sociale kvaliteter. Byens rum er nogle af de steder i samfundet, der fungerer samlende. Bylivskulturen forener dialog, den sociale dimension og æstetik i et.

"Det er nødvendigt med nogle faglige enheder, der er i stand til at arbejde i krydsfeltet mellem poesi, teknik og erhvervsudvikling"
Projektleder Trevor Davies
KiT

Det er vigtigt, at vi forstår byrum som det, der forener byen fysisk, mentalt og symbolsk. Jeg mener, at vi må vi betragte dem som kulturrum," der er meget mere komplekse. Det er her byplanlægning, kulturarrangementer, kommunikation belysning og lydlandskaber spiller sammen," siger Trevor Davies.

Regionalt laboratorium

LYSLYD var et stort regionalt laboratorium med mange deltagere. Trevor Davies mener, at projektets omfang var en forudsætning for at projektet fik den kvalitet, der blev resultatet. "Det var afgørende, at der blev arbejdet både teoretisk, kunstnerisk og praktisk i en åben proces, hvor de enkeltstående projekter var en del af et læringsforløb. Det gav et helt unikt grundlag for at få viden ind i projekterne. Og i positiv forstand gav det også en konfliktfyldt proces, hvor en række manglende kompetencer i kommunerne blev udfordret," siger han.

Flemming Olsen, der er Børne- og Kulturdirektør i Herlev Kommune er enig: "LYSLYD projektet gav kommunernes medarbejdere lejlighed til at afprøve kompetencer og teorier i praksis. Afsættet i de 24 byrumsprojekter var lokalt og der var lokale aktører med. Men der var hele tiden fokus på regionale udviklingsmuligheder i samarbejdet mellem kommuner, kunstnere og kreative virksomheder," fortæller Flemming Olsen. Set fra Herlev har det været en fordel at være med i et stort projekt sammen med andre, frem for blot at lave et mindre og isoleret projekt i en enkelt kommune. LYSLYD har været et forløb med workshops

og vidensdeling undervejs. "Det kvalificerer den enkelte kommunes mulighed for at skabe levende bymiljøer lokalt. Og den fælles indsats fra de mange deltagende kommuner og projektpartnere løfter kvaliteten på regionalt niveau," siger Flemming Olsen. LYSLYD var båret af en helhedsorienteret tilgang til byudviklingen, med tværfaglig tænkning og samarbejde på tværs af sektorer. LYSLYD har også givet vigtige erfaringer med, hvilke muligheder og faldgrupper der er, når mange forskellige kommuner samarbejder om mere indholdsmæssige og kreative emner som erhverv og kultur. "Det er samarbejdsfelter, som kommunerne ikke før har dyrket i nær så høj grad, som på det tekniske område. Ikke desto mindre

er det noget af det, vi kommer til at se mere af fremover, blandt andet i relation til den kommende kulturaftale, som mange Hovedstadskommuner drøfter i øjeblikket," siger Flemming Olsen.

Vækstlaget

Trevor Davies har mange erfaringer med at bruge kunstnere i byrumsprojekter af forskellig art: "Mange kunstnere er i stand til at forholde sig til specifikke situationer på en åben, positiv og kritisk måde. Det er ofte når man udfordrer 'logiske', traditionelle løsninger, at der åbner sig muligheder for at udvikle nye tekniske redskaber, finde anderledes løsninger og sammensætte eksisterende elementer på nye måder", siger han.

Flere udenlandske kunstnere var inviteret ind i projektet og skulle sikre et højt kunstnerisk niveau. Men direktør Ib Mogensen fra firmaet Out-sider, der designer og producerer byrumsinventar, ser gerne, at der kommer flere danske kunstnere på banen: "Vi skal støtte, motivere og udfordre vore danske lyskunstnere - og trække dem med i så mange forsøg, tests og installationer som muligt. Dermed udvikler vi de danske kreative kompetencer indenfor lys - og det er grundmulden for vækst."

De store indkøbere

Det skønnes, at kommunerne på landsplan skal udskifte 600.000 udendørs lysarmaturer i de kommende år for at kunne udnytte

"Det gav også en konfliktfyldt proces, hvor en række manglende kompetencer i kommunerne blev udfordret"
 Projektleder Trevor Davies
 KiT

TEMA

lavenergily. Ved at koble dette teknologiskift på en innovativ måde med en udvikling af byens lyssætning, kan byerne få nye oplevelsesmæssige kvaliteter.

Kommunerne er meget store indkøbere, men hidtil har de haft fokus på stordrift og rabatter. Ved at stille kvalitative krav og formulere nye behov til byrummene, kan kommunerne i stedet agere proaktivt over for leverandørerne i lys- og lydbranchen. Det er meget mere interessant end blot at købe redesignede armaturer til nye lyskilder. Via det nye innovationsnetværk DANSK LYS,

”Det er ofte ved at man udfordrer ”logiske” traditionelle løsninger, at der åbner sig muligheder for at udvikle nye tekniske redskaber”
*Projektleder Trevor Davies
 KiT*

der er et af resultaterne af LYSLYD projektet, har flere kommuner nu sammen mulighed for at målrette indsatsen og gå i dialog med forskningsmiljøet, virksomheder og rådgivere. Virksomhederne er interesserede i at indgå i innovationsprojekter med aftagere, når der er volumen i ordren. Ib Mogensen siger om mulighederne:

”DANSK LYS vil helt sikkert skabe nye samarbejder mellem offentlig forskning, erhvervsliv og aftagere. Her er det stat/region og kommuner, der efter min mening skal være de primære drivere i en ’klog’ efterspørgsel.”

Nye eksportmuligheder

”Alle skal presse hinanden lidt!” siger han og uddyber, at det er en opgave for DANSK LYS, at parre vidensinstitutioner og virksomheder med iværksættere samt ’rigtige produktionsfolk’ for at skabe nye lysvirksomheder i hovedstadsregionen. ”Vi har store muligheder for at eksportere vores viden om lys. Ikke kun i form af fysiske produkter, men i høj grad også som rådgivning i design, lyskunst, lyssætning m.v. Sidst, men ikke mindst, skal Hovedstaden efter min mening have en væsentlig rolle i opbygningen af en ny lysuddannelse - gerne ’grøn’ - som vi er langt bagud med i Danmark.”

Ib Mogensen peger også på en konsekvens i forhold til Udkantsdanmark: ”DANSK LYS er et nationalt dansk projekt og vi vil se nye spændende konstellationer og netværk mellem spillere fra f.eks. Hovedstaden og Udkantsdanmark. Det kunne meget vel føre til nye projekter og opstart af nye produktioner og dermed nye arbejdspladser og eksport.”

Ledelse er afgørende

LYSLYD har tydeliggjort de muligheder, der er i større tværkommunale projekter.

Projektet var en organisatorisk ramme med faglige fællesskaber. Projektet viste, at det er vigtigt, at der er en central projektledelse, som hele tiden udfører deltagerne, skubber til processerne og kvalificerer indholdet. KiT stod for denne rolle igennem hele perioden. Ifølge Trevor Davies satser KiT på at videreudvikle en tilbagevendende begivenhed for lys i 2012.

”Det er stat/region og kommuner, der efter min mening skal være de primære drivere i en ’klog’ efterspørgsel”
*Direktør Ib Mogensen
 Out-sider*

LYSLYD er primært gennemført af menige medarbejdere i kommunerne. Men for at opfylde de behov og udnytte de muligheder der er for at skabe bedre byrum – samt for at styrke erhvervsdimensionen – er det nødvendigt at indsatsen bliver prioriteret af ledelsen. Og nok så afgørende, at byernes sanselige kvaliteter bliver løftet ind på den politiske arena.

Det er nu op til kommunerne at udnytte mulighederne og tænke bløde byrum, investeringer, planlægning, kunst og indkøbspolitik sammen. ■

Innovationsnetværket DANSK LYS

For at få overblik over lys- og lydbrancherne igangsatte LYSLYD en kortlægning af alle virksomheder i Region Hovedstaden og Region Sjælland. Kortlægningen var baseret både på data og på interviews af virksomheder. Kortlægningen blev gennemført af rådgivningsvirksomheden Kultur & Kommunikation.

En af konklusionerne er, at lydbranchen udgør en moden national klynge af forskning, uddannelse og virksomheder, der har en global styrkeposition. Lysbranchen derimod er meget mindre, og har et stort udviklingspotentiale.

En fælles stemme

Kortlægningen var et godt afsæt for en

ansøgning til Videnskabsministeriet om støtte til etablering af et innovationsnetværk for dansk lys. Kim Asmussen fra Light Makers AS fortæller: ”Ideen til innovationsnetværket opstod spontant, fordi vi havde LYD med i projektgruppen. Alle var enige om, at der manglede sådan en samlende netværksgruppe for lysbranchen også.” Han mener, at lysbranchen kan få en fælles stemme overfor politiske organisationer, samt en mulighed for at lave en fælles indsats blandt andet på uddannelsesområdet og i forbindelse med informationsspredning. I foråret 2010 fik DANSK LYS 14 mio. kr. fra Forsknings- og Innovationsstyrelsen under Videnskabsministeriet. En af de første aktiviteter var et Matchmakingseminar for

virksomheder, forskere og kommuner, der blev gennemført 24. juni i år sammen med Dansk Center for Lys og projekt LYSLYD.

Stil krav!

DANSK LYS er ikke et forskningsprojekt og har heller ikke fokus på produktion. Det er et netværk, hvor kommunerne kan få en stor rolle, fordi de er store aftagere af produkter og fordi de har mulighed for at stille helt nye krav til hvad byrummene skal kunne. Det er så op til virksomheder, designere, kunstnere m.v. at leve op til kravene.

Læs mere på: www.danskllys.dk

Det må godt være svært!

Kommunerne kan få en masse ud af at bringe kunstnere og en kulturel tilgang ind i byudviklingen. Det er afgørende at ledelsen bakker op om de innovative projekter.

Af Peter Shultz Jørgensen, Kultur- og byudvikler.

Typisk er byens rum et anliggende for de tekniske forvaltninger. Her forstår man primært lys og lyd som nogle kvantitative forhold: Lys bliver bestemt ud fra lux-krav og lyd er noget man forholder sig til som støj, der bliver begrænset via db-niveauer. Projekt LYSLYD udfordrede de sædvanlige 'tekniske byrum' ved at parre de tekniske fag med nogle af de andre fagligheder, der allerede er i kommunerne. Via de konkrete projekter blev der skabt nogle platforme, hvor medarbejdere i kulturafdelingerne arbejdede sammen med landskabsarkitekter, ingeniører og planlæggere. Desuden bragte projektets kunstnere helt andre kompetencer ind. Det er værd at bide mærke i, at det var kulturfolkene, der tog ledelsen af projekterne.

Mere end på tværs

Tværfaglighed handler ikke blot om at bruge flere fagligheder sammen og koordinere dem. Tværtimod kan samarbejdet mellem fagene føre til, at der opstår nogle helt nye løsninger.

"For os var det en udfordring at sikre, at det var de samme medarbejdere, der deltog i projektets aktiviteter fra gang til gang"

*Jens Hall-Andersen
Frederiksberg Kommune*

LYSLYD viste, at medarbejdere der brænder for noget, ikke kan undværes. Jens Hall-Andersen, der er afdelingschef i Kultur og Fritid i Frederiksberg Kommune, fortæller om de interne udfordringer: "Det har været en stor udfordring for kommunerne at mobilisere nøgleaktører på tværs af forvaltninger og fagområder. LYSLYD projektet har været en god øvelse i samarbejde mellem byplanlæggere, erhvervs-konsulenter og kulturarrangører, som ofte sidder i vidt forskellige afdelinger og har hver deres faglige sprog." For at det kan lade sig gøre, skal der være tid.

Der skal være en kultur, hvor det er tilladt at fejle samt - ikke mindst - en god anledning. Og ledelsen skal give klare signaler om, at den tillægger de innovative projekter en stor værdi for organisationen, så de ikke blot får status som 'det der lidt sære eksperiment'. "For os var det en udfordring at sikre, at det var de samme medarbejdere, der deltog i projektets aktiviteter fra gang til gang. Hvis den kontinuitet ikke er til stede, er det uhyre svært at få etableret et solidt grundlag for det tværfaglige samarbejde," siger Jens Hall-Andersen.

Borgernes deltagelse

LYSLYD bragte nogle kunstnere ind i samarbejdet, som tilførte helt andre greb og metoder. På den måde har kunstnerne peget på et behov for at udvikle faglighederne i

kommunernes administration. Kunstnerens indsats på et konkret sted virker også, når der tales om et forløb i større skala: "Vi fik gode erfaringer gennem projektet ved Bispeengbuen, hvor kunstprojektet indgik i sammenhæng med vores indsats for at udvikle en helhedsplan for området. Eventen i februar var startskuddet for en borgerrettet dialog, som siden er fortsat i andre fora. Samtidig har samarbejdet omkring eventen på den lange bane åbnet for en mere kontinuerlig koordinering mellem kultur, planlægning og erhverv hos os," fortæller Jens-Hall Andersen.

At bringe kunstnerne ind i byomdannelsen fra start og lade dem være med over længere forløb i samarbejde med kommunens folk, er noget af det som LYSLYD har vist som en vej der bør udforskes. ■

Foto: © Anders Sune Berg

T E M A

Inspiration

10 kommuner har set lyset

Kreativiteten har haft frit spil i 10 kommuner på Sjælland, som har samarbejdet med kunstnere og producenter om lys og lyd i byrummene.

LYSLYD er et samarbejdsprojekt, der sætter spot på byens lys og byens lyde. Tanken bag projektet er at skabe nye, spændende byrum gennem oplevelser. LYSLYD projektet har resulteret i 24 konkrete projekter i 10 kommuner. Projektet skal også styrke og brande Region Sjælland og Region Hovedstaden som innovative og kreative vækst- og oplevelsescentre. Der er derfor tilknyttet en række partnere, som består af virksomheder inden for brancherne lys, lyd og nye medier.

Projektet er et godt eksempel på netværk, der arbejder på mange skalaer på en gang – fra den regionale vækststrategi ned til det konkrete gaderum og lysarmatur.

LYSD

Se mere på www.lyslyd.com

Fakta om LYSLYD

Projektledelse: Københavns Internationale Teater ved Trevor Davies
 Støtte: Den Europæiske Fond for Regional Udvikling, Region Sjælland, Region Hovedstaden og de deltagende partnere
 Deltagende kommuner: Albertslund, Gribskov, Helsingør, Herlev, Hvidovre, Høje-Taastrup, Frederiksberg, Køge, Roskilde, København (Haraldsgadekvarteret områdeløft)
 Andre partnere: By & Havn, Juul | Frost Arkitekter, Seelite, Moto og Wonderful Copenhagen.

Foto: Fra installationen 'Mens vi venter' i Køge af Groupedunes (FR) ©Anders Sune Berg

'Mens vi venter' i Køge

Minutterne kan virke endeløse, når man venter på bussen. Men ventetiden behøver jo ikke være uden indhold. Busholdepladsen ved stationen i Køge er et mønstereksempel på et funktionelt byrum, hvor mange mennesker

hver dag opholder sig i kortere eller længere tidsrum. Projektet 'Mens vi venter' tog udgangspunkt i stationsområdet i Køge, der er den naturlige overgang fra midtby til havneområde.

Lysinstallationer, videoprojektioner og lyd gav associationer til havet, havnen og byområderne og skabte for en tid en poetisk forbindelse mellem byen og havnen.

Herlev Hospital blev oplyst med LED-lys i projektet 'Den Blå Sti gløder mørket' (februar 2010). Dermed blev de sprudlende farver, der dominerer hospitalet indvendigt, taget med ud i vinterkulden. Foto: © Anders Sune Berg

Den Blå Sti i nye farver

Den Blå Sti forbinder Herlev bymidte med hospitalet mod nord og erhvervsområdet mod syd, men kendskabet til stien var begrænset. LYSLYD-projekterne fik sat spot på stien og åbnet øjne såvel som ører.

Af journalist Lene Bidstrup

Det tager kun ti minutter at gå fra Herlev Hospital til bymidten. Men stien – Den Blå Sti – er nem at overse. Der er ingen store seværdigheder. Men der er historier. Og der er farver. Det gælder bare om at finde dem. "Herlev Hospital udvides i løbet af de næste år markant, og en bedre fysisk og mental sammenhæng mellem byens største arbejdsplads og bymidten er derfor en af kommunens planmæssige målsætninger. Kunstnerne har med LYSLYD-projekterne fået borgere og ansatte til at se byrummet langs stien med helt nye øjne", fortæller Karen Ballegaard, der er kulturkoordinator i Herlev Kommune.

Fortællinger til føds

LYSLYD projektet i Herlev Kommune har bestået af flere forskellige dele. På lydsiden

har forfatteren Claus Handberg produceret en lydguide, der kan lånes på mp3-afspillere på biblioteket eller downloades fra kommunens hjemmeside.

Lydguiden blander sanseindtryk fra gåturen med historier om fortiden, nutiden og fremtiden fortalt af beboere, hospitalspatienter og andre med tilknytning til området. Dertil kommer Claus Handbergs egne fiktive historier og musik.

"Det er en meget speciel oplevelse at gå ruten, mens man lytter til lydguiden. Derfor arbejder vi videre med, hvordan man kan fortælle historier og give steder ny betydning og identitet med de nye medieplatforme," konstaterer Karen Ballegaard.

Lysende reflekser

Anden del af Herlevs LYSLYD-projekt blev

afholdt i februar. I projektet 'Den Blå Sti gløder i mørket' af kunstnerne Helle Hove og Iben Brøndum var det lyset, der var fokus på. Den lokale samarbejdspartner var skiltevirksomheden CreaSign. Her blev der i stiens omgivelser opsat farverige runde skiver, der reflekterede byens lys, mens hospitalets markante auditorium blev oplyst af LED-lys.

Kunstnerne havde hentet inspiration fra Poul Gernes farverige udsmykning af Herlev Hospital.

"Herlev Hospital er udefra en meget neutral bygning. Men indvendigt er det hele nøje gennemtænkt i stærke, klare farver. Det tog både lyd- og lyskunstnerne udgangspunkt i, og på den måde blev hospitalets farverige udtryk bredt ud over byrummet", fortæller Karen Ballegaard. ■

Fra projektet 'Windsails' (februar 2010) i Byparken i Ørestad af arkitekt Jes Vagnby Foto: © Jes Vagnby

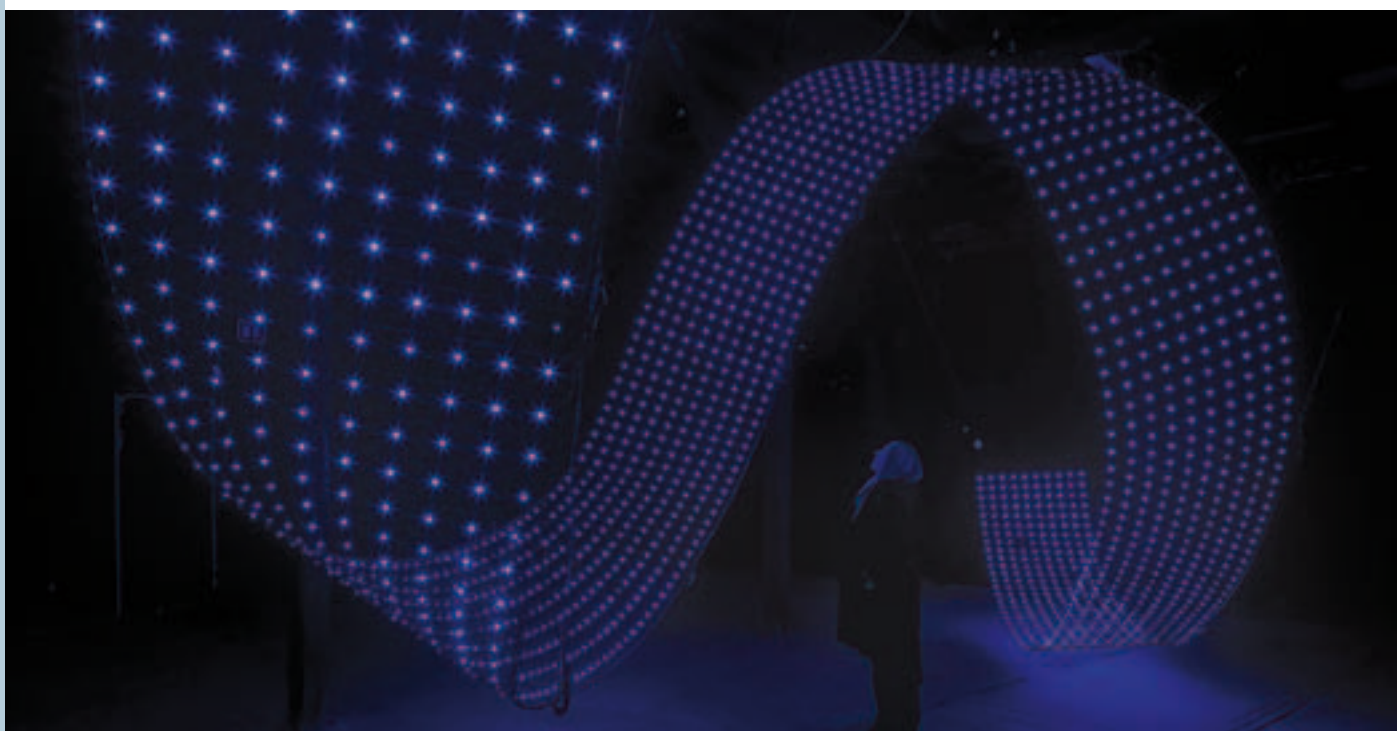
'Windsails' i Ørestaden

Den stærke blæst fejer ofte nådesløst hen over landskabet i Ørestaden. Vinden blev derfor central i projektet 'Windsails'.

De store vindsejl på det flade område i Ørestad Bypark reagerer på vindens bevægelse

med lys og lyd. Sejlene bryder vinden og skaber vindtunneler og læsteder. Samtidig fungerer sejlene som lærreder for et kæmpemæssigt skyggespil med publikum som hovedrolleindehavere.

De forstørrede skygger af små mennesker skaber pludselig et modsvar til de store bygninger, der omkranser byparken.

Fra projektet 'Wavespace' i Gribskov, Remisen i Gilleleje (februar 2010) af Helga Griffiths (DE). Foto: © Anders Sune Berg

'Wavespace' i Gilleleje

Vandet skal være mere synligt i byen. Det er en af målsætningerne i Gribskov Kommune, og derfor var havet en stor inspirationskilde i projektet 'Wavespace'. Kunstneren Helga Griffiths skabte et bølgende bælte af lys

og lyd, som svævede midt i det rå lokale på Remisen ved Gilleleje Station. Videnskabelige målinger af havets bevægelser i fortid og nutid og publikums varmestråling påvirkede bølgemønstrene.

Remisen er ved at blive omdannet til ungdoms- og kulturhus og byens unge var derfor meget involverede i samarbejdet omkring projektet.

Lys over grænselandet

Området under Bispeengbuen udgør et tomrum i byen på grænsen mellem Frederiksberg og København. LYSLYD projektet har været med til at kickstarte udviklingen i det problematiske område.

Af journalist Lene Bidstrup

Der hvor vejen løfter sig over det tætbebyggede område mellem Nørrebro og Frederiksberg opstår et sært ingenmandsland under Bispeengbuen. De langtidsparkerede biler står på ulige rækker mellem de nøgne betonpiller. Bortset fra det, er der kun larm, vind og enkelte lokale beboere, der flygtigt bevæger sig gennem området.

Oversete hverdagslandskaber

Det var det syn, som mødte kunstneren Armsrock, der i februar blev inviteret til at give sit bud på et LYSLYD projekt i området under Bispeengbuen. Projektet resulterede i lystegninger af mennesker og hverdagsituationer, som blev projekteret op på søjler og husgavle i området. Billederne havde Armsrock skitseret efter inspiration af mennesker, der færdes i området.

”Det var et interessant område for mig, for det er et sted, man kun bruger til langtidsparkering og mere eller mindre lyssky aktiviteter. Det er et grænseområde, som mange bevæger sig igennem hver dag. Men ingen lægger mærke til, hvordan her ser ud. Mit fokus som kunstner er det oversete og det fragmenterede, så derfor var det oplagt for mig at beskæftige mig med det,” fortæller Armsrock.

Startskuddet

Området omkring Bispeengbuen står højt på Frederiksberg Kommunes liste over byrum med behov for udvikling. LYSLYD projektet skulle være startskuddet til en længere udviklingsproces.

”Byområdet er præget af trafikale, fysiske og visuelle barrierer og det er et område, som mangler aktivitet og mødesteder. Med LYSLYD projektet kunne vi kickstarte den helhedsplanlægning, som alligevel skulle i gang,” forklarer byplanarkitekt Catharina Friedberg fra Frederiksberg Kommune.

Samarbejde og dialog

LYSLYD projektet har skabt dialog med aktørerne i lokalområdet. Det har blandt andet udmøntet sig i et efterfølgende idéseminar om områdets potentialer, hvor borgere, brugere og virksomheder var inviteret. Derudover er der også opstået nye samarbejder imellem kommunens medar-

bejdere, og der er blevet slået en tyk streg under betydningen af midlertidige aktiviteter i byudviklingsprojekter. ”At deltage i dette fælles projekt har gjort det muligt for os, at samarbejde på en ny måde. Det har haft stor betydning for, hvordan vi tænker det videre

arbejde. Blandt andet har vi en idé om at lave en samlet strategi for midlertidighed for byrummene i kommunens byudviklingsområder. Området under Bispeengbuen indgår i de overvejelser,” siger Gry Winther, byplanarkitekt i Frederiksberg Kommune. ■

På Frederiksberg kickstartede projektet under Bispeengbuen en dialog med borgerne om områdets udvikling. Fra projektet Passage/værker (februar 2010). Foto: Søren Schaumburg Jensen

Tak for sidst til alle jer, der deltog på årets Byplanmøde i Århus.

Vidste du det om ?

dansk byplan

laboratorium

Dansk Byplanlaboratorium er stiftet i 1921. Det var direkte medvirkende til, at den første Byplanlov blev vedtaget i 1925.

Byplanlaboratoriet er en selvejende fond. 1/3 af midlerne til driften stammer fra tilskud fra kommuner, virksomheder mv. De sidste 2/3 stammer fra arrangementer, publikationer osv.

Kært barn har mange navne. Byplanlaboratoriet, Byplanlab, Laboratoriet og DB er nogle af dem. Men det korrekte navn er Dansk Byplanlaboratorium.

Byplanlaboratoriets bestyrelse består af 11 medlemmer, som vælges for fire år ad gangen. Fire institutioner har en fast plads og udpeger selv deres medlem. Det er Miljøministeriet, KL, Københavns Kommune og Danske Regioner. Fire medlemmer – og formanden – vælges af repræsentantskabet og de sidste to medlemmer udpeges af bestyrelsen selv.

”Dette Laboratorium ... skal være et studiested, hvor Arkitekter, Hygiejniskere, Ingeniører, Kommunalpolitikere, Landinspektører og socialt Interesserede kan søge hen og virke i Fællesskab med alle de Spørgsmål, der falder ind under Bebyggelse, saasom Trafikanlæg, Anlæg for Handel og Industri, for Stats- og Kommunalforvaltning, for kulturelle og pædagogiske Opgaver, saaledes at man opnaar det intime Samarbejde mellem de forskellige Sagkyndige, der er den nødvendige Betingelse for et godt Resultat.”

Ovenstående citat fra stiftelsesdokumentet beskriver meget godt, hvad der – den dag i dag – er Dansk Byplanlaboratoriums formål: At understøtte tværfaglighed og netværk, at skabe rum for diskussion og refleksion om planlægning i bredeste forstand og formidle ny viden indenfor området.

Byplanlaboratoriets sekretariat består af 8-10 medarbejdere, som holder til i Nørregade 36, København K – i samme gård som Sømods Bolcher.

I dag består Byplanlaboratoriets bestyrelse af:

- Formand Maj Green, vicedirektør i Gladsaxe Kommune
- Næstformand Thorkild Ærø, direktør i SBI
- Næstformand Mai-Britt Helle Jensen, afd. leder i Faaborg-Midtfyn Kommune
- Svend Kofoed-Hansen, vicedirektør i Miljøministeriet
- Ulrik Winge, direktør i Københavns Kommune
- Lars Vildbrad, vicedirektør i Region Midtjylland
- Marie Louise Madsen, konsulent i KL
- Ole Bladt-Hansen, partner i Lundgaardkonsulenterne
- Lene Krogh, projektleder i Horsens Kommune
- Filip Zibrandtsen, projektchef i Rambøll
- Peter Vergo, souschef i plan og miljø, Vordingborg Kommune

At lade være med at vælge er også et valg - et dårligt valg!

Kommunerne mangler ikke penge, men derimod mod til at prioritere. Der blev ikke langt fingre imellem, da professor Ulrik Kjær fra Syddansk Universitet holdt tale for flere hundrede kommunalpolitikere og planlæggere på årets byplanmøde i Århus.

Af journalist Bjørn Thomsen

Musikhuset i Århus udgjorde rammen om årets Byplanmøde, hvor temaet i år var "Kampen om investeringer". Dagen begyndte i højt solskin med fælleskaffe, hyggesnak og gensynsglæde. Det var tydeligt, at mange af de flere hundrede fremmødte lokalpolitikere og planlæggere kendte hinanden fra tidligere. Luften svirrede med ord som 'kommunalreform', 'lokalplan' og 'budgetter', men hørte man nøjere efter, var det især penge, eller rettere manglen på samme, som optog de fleste.

Måske havde en af dagens hovedtalere, professor Ulrik Kjær fra Syddansk Universitet, også gået rundt og smuglyttet til samtalerne i foyeren. I hvert fald lagde han ud med at præsentere en T-shirt, som han mente kendetegnede den kommunale situation. Den var hvid, og på brystet stod et slogan: "Mindre stat. Flere penge." Dét høstede både latter og bifald, som ikke blev mindre, da Ulrik Kjær erklærede, at han havde fået trykt et større oplag, som han ville sælge af i pausen. Der var ingen tvivl om, at Ulrik Kjær, der normalt mest beskæftiger sig med kommunal ledelse, kendte sit publikum.

"De kommunalpolitikere, som råber højest om, at Staten bestemmer for meget er dem, der har besluttet mest i de sidste 20-30 år"

Tilhørerne fik dog ikke lov til at slappe af ret længe. Og hvis enkelte ligefrem hvilede på laurbærene efter strukturreformen, så fik også det en brat ende, da Ulrik Kjær gik videre:

"Det er selvfølgelig pjat. Og når jeg ikke har fået det slogan trykt på en t-shirt, så er det fordi, jeg mener, at det er forkert. Det hævdes fra mange sider, at Staten blander sig for meget i kommunale anliggender, og at Folketinget bestemmer for meget. Det er

måske rigtigt nok. Men nu er Folketinget jo demokratisk valgt, og folketingsmedlemmer er hverken dummere eller grimere end byrådsmedlemmer. Og ifølge Grundlovens paragraf 82, så er det altså Staten, der har bukserne på. Helt sådan står det ikke, men meningen er klar: Det er kommunerne, der skal rette ind." Fra dette tidspunkt af i talen, var latteren mere spredt, men Ulrik Kjær fortsatte uforfærdet:

"Det er rigtigt, at Staten blandede sig for at få sat strukturreformen i gang, men herefter trak den også følehornene til sig igen. De kommunalpolitikere, som sad fra 2005 til 2009 har selv bestemt hvem de ville lægges sammen med, hvordan de ville harmonisere skatten og hvordan skolesystemet og børnehavestrukturen skulle være. Faktisk vil jeg påstå, at de kommunalpolitikere, som råber højest om, at Staten bestemmer for meget er dem, der har besluttet mest i de sidste 20-30 år."

Send flere penge

Herefter satte Ulrik Kjær sig for at forklare sit publikum af trængte kommunalpolitikere og planlæggere, at de fleste danske kommuner har penge nok.

"Når jeg gennemgår de kommunale budgetter, kan jeg ikke lade være med at undre mig: Det er store tal med masser af nuller, altså mange, mange penge, og jeg har svært ved at se, at der nødvendigvis er en økonomisk klemme. Det er rigtigt, at borgerne, og indimellem også folketingspolitikere og pressen, fremkommer med flere krav og forventninger, end der er penge til. Men hvad er så egentlig det fornuftige at gøre her? Præcis det samme som hjemme hos mig privat. Der er færre nuller i min private økonomi, men forventningerne til, hvad der skal købes er stadig større, end der er råd til. Og derfor må jeg vælge. Prioritere," sagde Ulrik Kjær og forsøgte at se hver eneste af de mange hundrede tilskuere direkte i øjnene.

"Man kunne selvfølgelig også bede om flere penge, men når jeg derhjemme får mere i

løn, sker der bare det, at forventningerne stiger tilsvarende. Man kan altid ønske sig en større bil eller et større hus. Sådan forholder det sig også i kommunerne. Løsningen er altså at sænke forventningerne og erkende, at nogle ting ikke kan lade sig gøre. Og der mener jeg, at det i dag primært drejer sig om geografiske prioriteringer: Hvor skal væksten ligge? Derfor burde kommunalpolitik handle udelukkende om geografi."

Fyrtårne og glasur

Ulrik Kjær ridsede herefter to geografiske modeller op: Fyrtårnsmodellen og glasurmodellen. I den første samler man al aktivitet og vækst i centerbyen.

"På den måde kan Assens klare sig i konkurrencen med f.eks. Middelfart og tiltrække borgere og erhvervsliv. Så satses man på, at når det regner på præsten, drypper det på de mindre byer i kommunen.

I glasurmodellen gør man det modsatte, her spreder man ressourcerne ud over hele kommunen i et tyndt lag.

"Fordelen ved det er, at man forhindrer at landsbyer dør ud eller ender med at tiltrække de typer, som man ikke er så glad for; dem, som ikke arbejder så meget, men koster en hel masse."

"Ved sammenlægningerne blev der indgået mange kompromisser a la: Jens Petersen skal være borgmester, til gengæld må der ikke pilles ved skolepolitikken de næste 4 år"

Ulrik Kjær kaldte disse sidegevinster for et plussumsspil, men understregede, at uanset hvad man vælger, så giver 2+2 ikke automatisk 5.

"Der skal arbejdes for det, det kommer ikke ud af den blå luft," sagde han og skruede så

for alvor bissen på: "Det går sløjt med at få de nødvendige geografiske diskussioner. Nogle kommuner melder stadig ikke klart ud, hvilken model de vil følge. Mange steder er der stadig lys i alle de gamle råduse. Prioriteringerne er stadig præget af, at der ved sammenlægningerne blev indgået mange kompromisser a la: Jens Petersen skal være borgmester, til gengæld må der ikke pilles ved skolepolitikken de næste 4 år."

På dette tidspunkt kunne man næsten høre den berømte nål falde til jorden i Musikhuset, og Ulrik Kjær benyttede tavsheden til at understrege, at han ikke havde svaret på, hvilken af de to modeller, som er bedst. "Det ved man ikke. Det handler om, hvad man tror på. Det er politik," sagde han med et smil og tilføjede: "Når man ikke ved noget, men alligevel tror det, så er det politik."

Caffè latte-paradokset.

I mange kommuner har både embedsmænd, politikere og borgere en opfattelse af, at man kan gøre begge dele, mener Ulrik Kjær. Men det er desværre ikke muligt både at blæse fyrtårne og have glasur i munden.

Ikke engang, hvis man satser på den i tiden så ombejlede "kreative klasse". Det vil sige grupper af kunstnere og andre som ofte kan bosætte sig hvor de lyster, fordi deres arbejde tillader det, men som samtidig tjener gode penge og skaber fornyelse og udvikling.

"Hvor skal væksten ligge? Kommunalpolitik burde handle udelukkende om geografi"

"Politkerne tænker: Hvis vi styrker udviklingen i centerbyen, vil det tiltrække børnefamilier, og forældrene vil bruge biografen og engagere sig i den lokale boldklub. Der vil de møde andre forældre, og så mødes de også i fritiden og hygger på en af byens cafeer - og drikker cafe-latte, mens børnene leger med røde kinder."

"Men samtidig tænker politikerne, at det også er vigtigt med udkanten, landsbyerne. Så hvis vi støtter udviklingen der, vil det tiltrække

børnefamilier. Forældrene vil bruge biografen - nå nej, der er ikke en, men måske kan de åbne en filmklub sammen - og engagere sig i den lokale boldklub. Der vil de møde andre forældre, og så mødes de alle sammen i fritiden og hygger på byens cafe - hvis der er en, men ellers kan der måske blive basis for en - og drikker cafe-latte, mens børnene leger med røde kinder i det høje græs..."

Men det kan bare ikke lade sig gøre i virkeligheden, mener Ulrik Kjær: "De samme arbejdspladser, den samme håndboldklub, den samme cafe kan ikke ligge to steder. Selv ikke den kreative klasse er kreativ nok til at være to steder på en gang."

Ulrik Kjær sluttede af med, at understrege, at det ikke nytter at udskyde den geografiske prioriteringsdiskussion. "Det bliver ikke lettere at nedlægge en skole, når man først har ofret penge på at renovere den. Man når længst i de kommuner, hvor man tager tyren ved hornene, selv hvis det ikke er en plussumssituation, men en nulsumssituation. Jeg efterlyser derfor mere ærlighed og mere geografisk prioritering".

Foto: Ny W. Øhlenschläger

"Forventningerne til, hvad der skal købes er stadig større, end der er råd til. Og derfor må jeg vælge. Prioritere"

Blandede følelser

Til frokost var det, som om snakken havde forandret sig: Tonen var på en og samme tid mere afdæmpet og alvorlig, men også mere fri. Mange af de fremmødte (tør man skrive, at det måske især var planlæggerne) følte tydeligvis, at Ulrik Kjær havde sat ord på nogle af deres frustrationer, mens andre stadig var i fornægtelsesfasen og talte om, at "det var let nok at sige" og at "nogle kommuner bare har bedre muligheder".

"Selv ikke den kreative klasse er kreativ nok til at være to steder på en gang"

Ulrik Kjær indrømmede i pausen, at han selvfølgelig havde haft til hensigt at provokere, men stod samtidig fast på sit hovedbudskab: Det er afgørende nødvendigt for kommunerne at prioritere geografisk. De burde ikke tale om andet.

Teori og praksis

Denne holdning forfægtede han også efterfølgende i en debat med Skives borgmester

Flemming Eskildsen. Delmøde A, som havde overskriften "Voksende krav – færre penge" foregik i smukke rammer på ARoS Kunstmuseum, og selvom de to debattører i teorien var rørende enige, viste debatten alligevel, hvor svært det i praksis er at tage tyren ved hornene.

Flemming Eskildsen brugte nemlig meget tid på begejstret at fortælle, at man i Skive sad på en guldmine. Næsten i hvert fald. Undersøgelser tyder på, at der i kommunen ligger en sø af varmt vand gemt 2.000 meter under jordoverfladen, og hvis kilden virkelig findes og det er muligt at pumpe det varme vand op, kan kommunen spare 30 mio. kroner om året på varme. Samtidig fortalte Flemming Eskildsen også om ordninger til støtte af udviklingen i landsbyerne, og andre tiltag, og langsomt blev det mere og mere klart, at der netop ikke var foretaget nogen afgørende geografisk prioritering. Da en tilhører rejste sig og påpegede dette, måtte Flemming Eskildsen modvilligt give ham ret. Men han understregede, at det alene skyldtes, at økonomien i kommunen endnu ikke havde tvunget politikerne til det. Det var skam ikke, fordi de ikke var parate til at gøre det ... ■

Foto: Syddansk Universitet

Ulrik Kjær

Ulrik Kjær er cand.oecon. og professor mso i statskundskab ved Institut for Statskundskab, på Syddansk Universitet. Han er forfatter til en række bøger om kommunale forhold, senest "Lokalt politisk lederskab" fra 2007 og har i løbet af de seneste år også bidraget til en lang række artikler i den lokale og landsdækkende presse samt holdt populærvidenskabelige foredrag for kommuner, organisationer og foreninger. Han har også været fast valgexpert på DR Radioavisen ved kommunalvalgene i 1997, 2001 og 2005 og DR Nyheders kommunalvalgsekspert ved kommunalvalget i 2009.

RAMBOLL

LYSPUNKTER I EN MØRK TID

Det kræver lys at se tingene klart. Derfor arbejder vi for at skabe energieffektive og trygge løsninger, der kaster lys over land og by. Rambøll Lys har bl.a. været rådgivere på masterplanerne for Vores By på Carlsberggrunden i Valby og Dockan i Malme, og det er vores design, der oplyser Langelinie cykel- og gangbro i København. En helhedsorienteret tilgang til lysdesign skaber nye, bæredygtige oplevelser i det offentlige rum og gør en forskel for de mennesker, der bruger det.

WWW.LYS.RAMBOLL.DK

DEBAT

Nye boliger i det åbne land?

Af planlægger Christian Achermann

Diskussionen om boligforfald og begyndende ghettodannelse i udkantsområderne nåede også frem til årets Byplanmøde, helt inde i Århus midtby. Mange er enige om, at tiltag som Indsatspuljen til nedrivning af gamle ejendomme er et skridt i den rigtige retning. Det synlige forfald er i sig selv et kæmpe problem i de små landsbyer og det åbne land. Personligt mener jeg, at ordningen højst er et par dråber i havet - på den lange bane er der behov for helt grundlæggende strukturændringer i boligmassen. Det kræver flere og nye ideer, og det kom der på det lille delmøde J3 - "de forfaldne boliger på landet" - på Byplanmødet!

"Indfør en ordning for boliger, som det er sket for

vindmøller: fjern to nedslidte boliger og byg i stedet en ny lige der, hvor du har lyst til at bo"! Bebyggelsesstrukturen i det åbne land er helt ude af trit med vore dages brug, og mange boliger udnytter slet ikke de ressourcer, de er omgivet af: Ro, udsigt og nærhed til naturen. Med en skrottningsordning for private kan man bygge nyt og attraktivt med den ene hånd og fjerne forældede og overflødige boliger med den anden.

Jo, at give tilladelse til nye boliger i det åbne land er et brud med fastgroede dogmer i vores

planpolitik.

Men man kan godt slippe nye bebyggelser løs i landområderne uden at ødelægge hverken natur eller landskab. Det kræver bare, som altid, en stærk og visionær planlægning! Sæt kommunerne til at lave samlede planer for nedrivning og nybygning i det åbne land, og lad så de potentielle udflyttere få medindflydelse på boligudviklingen, hvorfor ikke?

Foto: Ny W. Øhlenschläger

Planlæg byens lys!

Af lysingeniør Allan Ruberg,
ÅF - Hansen og Henneberg

En lang række af de danske vejbelysningsanlæg er nedslidte, energiineffektive og utidssvarende. Derfor bliver mange af dem udskiftet i disse år.

Desværre er der mange steder, hvor forældede måder at arbejde med belysning på føres ugenomtænkt videre. Med andre ord ofrer man mange penge på nye belysningsanlæg, der ofte ikke opfylder vejbelysningsreglerne, ikke er lokalt tilpasset og hvor fokus på lysteknik, æstetik og lysets rumskabende egenskaber i høj grad er fraværende. De kommunale byrum er mange steder inde i en rivende udvikling, hvor de tilpasses et moderne og aktivt byliv. I Norden, hvor der er mørkt mange af årets måneder, er det oplagt at benytte belysningen til at skabe levende og smukke byer med mulighed for ophold og aktivitet - også om aftenen.

Belysningsanlæggene findes allerede overalt i byen, og man har derfor mulighed for, på en effektiv måde at højne kvaliteten i vore byrum, også i dagslys. Bedre planlægning kan

medvirke til at skabe sammenhæng, men bestemt også til at understøtte en planlagt differentiering, der kan bidrage til at skabe lokal identitet og øge genkendeligheden. Man kan sikre sig en bedre planlægning af belysningen ved at få udarbejdet en belysningsplan, der udstikker de overordnede retningslinjer for udformning af belysningen.

En belysningsplan er et planlægningsværktøj, som sikrer sammenhæng mellem funktionalitet, æstetik, økonomi samt drift og vedligehold. Det sker ikke fra den ene dag til den anden, men ved at arbejde bevidst med udskiftningen af byens belysning vil man med tiden kunne se en markant forskel i forhold til i dag.

Foto: Dima Kozhemiakin

ÅRSPROGRAM 2011

FORÅR

Byer uden grænser

Konference på Frederiksberg
3. marts

Grænsen mellem byerne og deres oplande ændres. Det har Center for Strategisk Byforskning undersøgt i løbet af de sidste 5 år. På konferencen vil der være ny viden, debat og dialog om fremtidens danmarkskort.

Fremtidens energisystem

Kursus i Stenløse
8.-9. marts

Med temperaturstigninger og bedre boligisolering vil vi få mindre behov for opvarmning. Men hvordan kan vi omstille vores energisystem og hvilke barrierer findes der? Kursets deltagere får inspiration til, hvordan fremtidens energiformer kan kombineres i ét system og planlægges så kommunerne får størst samfundsøkonomisk og miljømæssig effekt.

Omdannelse af almene boligområder

Kursus i København
17.-18. marts

På kurset får du vejledning i gennemførelse af fysiske helhedsplaner og fremtidssikring af almene bebyggelser. Der er indlagt øvelser, der tager udgangspunkt i konkrete cases. På den måde får kommunale medarbejdere og ansatte i boligorganisationerne en fælles referenceramme.

Kommuneplan 2013

Minimesse i København
29. marts

Har du brug for nye værktøjer til kommuneplanprocessen? Få fat i de rigtige på denne messe, hvor du har mulighed for at shoppe rundt i forskellige aktiviteter. Styrk din viden om metoder eller bliv klogere på den digitale værktøjskasse. Bliv inspireret af andres erfaringer og diskuter værktøjer til fx projektledelse, interessentanalyse og kommunikation.

Miljøvurdering

Kursus i Middelfart
7.-8. april

Hvad betyder lov om miljøvurdering af planer og programmer for planlægning i kommunerne? Det belyses på kurset via gennemgang af loven, via cases fra udvalgte kommuner og via workshops om screening og scoping.

Regnvand og bykvalitet

Studietur til Augustenborg
maj

En eftermiddagstur med masser af konkrete eksempler på smukke og kloge regnvandsløsninger. Kom med og bliv inspireret af, hvordan regnvandet kan skabe kvalitet i byrummet og hvordan det har været medvirkende til at løfte et boligområde fra 50'erne.

dansk byplan

laboratorium

Årsprogrammet opdateres løbende på www.byplanlab.dk. Har du idéer til emner vi skal tage op, så skriv til db@byplanlab.dk.

Det er også muligt at få Dansk Byplanlaboratorium til at skræddersy kurser for en eller flere kommuner eller virksomheder. Kontakt Ellen Højgaard Jensen for yderligere information: ehj@byplanlab.dk, tlf. 33 17 72 77.

Fotos fra Lokalplankurset 2010. Foto: Vibeke Meyling

FORÅR

Status på Nørrebrogade

Fyraftensmøde på Nørrebrogade
12. maj

Trafikforsøgsprojektet er afsluttet og nu anlægges Nørrebrogade som kombineret cykel- og busgade med fem meter brede fortove. Vi besøger brogaden og diskuterer den oprindelige ide, forsøgsprojektet i skala 1:1 og den endelige realisering.

Bevarende lokalplaner

Kursus i Århus
juni

Kurset fokuserer på bevarende lokalplaner for blandede byområder, der både rummer bevarings- og byudviklingsinteresser. Hvordan zoomer vi ind på områdets bevaringsværdige hovedtræk, og hvordan skal lokalplanen se ud, så den holder i byretten og tiltrækker investorer?

Åben land konference

Konference i Esbjerg
9.-10. juni

Med udgangspunkt i konkrete eksempler og aktuel forskning vil vi diskutere planlægning i kystområder – et emne som er aktualiseret med den nyeste planlovsændring. Der vil være inspiration at hente til, hvordan man kan samarbejde på tværs af kommune- og landegrænser med emner som turisme, kulturarv og klima. Og naturligvis besøger vi landets nye Nationalpark Vadehavet.

Byrumskursus

Kursus i København og Malmø
15. juni

Evaluerer af byrum i nyere bydele i Malmø og København. Det meste af kurset er rykket ud af kursuslokalet til de steder vi skal høre om.

EFTERÅR

Den ny kommuneplan

Kursus i august

Fra Jakriborg til Sluseholmen

Halvdagsudflugt i september

Lokalplankvalitet og bykvalitet

Kursus i september

Byens vand

Kursus for tværfaglige hold
September - december

Det 61. Danske Byplanmøde

Aalborg 6.-7. oktober

Landskabsanalyse i praksis

Halvdagskursus på Fyn i oktober

Nye planmetoder -katalysator for byudvikling

Kursus i Vejle i oktober

VVM for begyndere

Kursus på Fyn i november

Planloven i praksis

Kursus i København i december

Af Signe Cecilie Jochumsen

ENERGIBYEN FREDERIKSHAVN EN FIRST-MOVER

”SKAB RETNING, SKAB SAMARBEJDE PÅ KRYDS OG TVÆRS I DEN KOMMUNALE ORGANISATION OG I FORHOLD TIL ERHVERVSLIVET, OG SKAB BEGEJSTRING I BEFOLKNINGEN. FORTÆL AT DE ER EN DEL AF NOGET STØRRE.”

Michael Jentsch, teknisk direktør i Frederikshavn, debat om bæredygtig byudvikling i Landstingssalen, Christiansborg, 2. november 2010.

Foto: Venligst udlånt af Frederikshavn Kommune.

FREDERIKSHAVN VISER VEJEN

Krisen, der ramte Frederikshavn i 1999, vurderes i dag overraskende positivt. Det ekstreme pres, som Frederikshavn blev udsat for, skabte et kreativt afsæt for at tænke i helt nye baner. I kølvandet på krisen blev det nødvendigt at arbejde meget mere helheds- og handlingsorienteret end tidligere. Der var et politisk mod og en vilje til stede, som betød, at der blev løbet nødvendige risici ved traditionelle projekter og alternative samarbejdsformer.

Fra lokalpolitisk hold var der hurtig udrykning i forhold til at inddrage erhvervslivet i udarbejdelsen af en fremadrettet

strategi for den kriseramte kommune. Samarbejdet har siden hen udviklet sig langt mere dynamisk og givende end først forventet. På intet tidspunkt har der været trang til at spille med musklerne. Tværtimod udveksles der løbende erfaringer og ideer på kryds og tværs af interesser.

”Det at være i front med at skabe en bæredygtig levevej for samfundet kan forhåbentligt være med til at vise vejen for andre,” siger Bahram Dehghan, projektleder og koordinator for Energi-byen Frederikshavn. ”Det er også motiverende at konstatere, at indfrielse af projektets mål tilgodeser nationens mål om uafhængighed af fossile brand-

stoffer og reduktion af skadelige emissioner og øvrige klimamål,” forsætter han. I det hele taget kan dét, at være ”first-mover” give andre byer i samme situation håb for fremtiden og mod på at fortsætte arbejdet, også selvom det ofte går op ad bakke, forklarer Bahram Dehghan.

VILJEN TIL AT VILLE VIDERE

Indtil krisen og vendepunktet i 1999 var erhvervsstrukturen i Frederikshavn smal, og størstedelen af byens erhverv var målrettet skibsbyggeri. Den manglende bredde i erhvervslivet gjorde byen særdeles sårbar for de strukturændringer, der for alvor blev tydelige lige før årtusindskiftet. Værftsindustrien havde været

www.bæredygtigebyer.dkwww.sustainablecities.dk

trængt i nogle år, og andre steder i resten af landet blev værfter lukket og arbejdspladser flyttet til lavtlønslande.

Kendsgerningen at Frederikshavn ikke længere kunne fortsætte som hidtil, gav også anledning til at stille nogle mere fundamentale spørgsmål om byens eksistens og fremtidige rolle. Spørgsmål som kom til at få stor betydning for udformningen af byens nye vision.

Ifølge Bahram Dehghan er dét, at Frederikshavn via et lokalt energiby-projekt har sat spot på nationale (og globale) problemstillinger, der vedrører klimainsatsen og omlægning til bæredygtigt samfund, i sig selv meget motiverende, men også forpligtigende. Når 'first

mover-rollen' kommunikerer ud til omverdenen, øges opmærksomheden tilsvarende. Dette kan i bedste fald motivere interesserterne til at støtte projektet med flere midler end i dag. Eller medvirke til fjernelsen af nogle af de barrierer, der begrænser realiseringen af byens vision. "Når andre aktører inden for det samme felt rammer 'muren' på samme måde, som vi har gjort, er der flere stemmer, der siger det samme. Det vækker opmærksomhed, til tider også sympati, hos beslutningstagerne" siger Bahram Dehghan.

I Frederikshavn er de glade og taknemmelige for titlen "first mover." Og spørger man Bahram Dehghan, kan oprigtigheden af titlen afprøves ved at sammenligne Klimakommissionens

anbefalinger fra oktober 2010 med Energibyens scenarier fra oktober 2008. Med lokal, regional og national støtte har Frederikshavn vendt nedtur til fremgang på den hidtil måske mest visionære og fremadrettede måde endnu set i Danmark. Allerede nu ser fremtiden meget lysere og grønnere ud. Derfor kan man uden at tøve kalde Frederikshavn for en af Danmarks førende vejvisere til grøn vækst og bæredygtig byudvikling.

På bæredygtigebyer.dk kan du læse mere om Energiby Frederikshavn og andre byer i Danmark og udlandet, der satser på grøn vækst.

Palmestrand i det nordjyske? Der tænkes utraditionelt i Frederikshavn.

"DET AT VÆRE I FRONT MED AT SKABE EN BÆREDYGTIG LEVEVEJ FOR SAMFUNDET KAN FORHÅBENTLIGT VÆRE MED TIL AT VISE VEJEN FOR ANDRE."

Bahram Dehghan, projektleder for Energiby Frederikshavn, dialog med Bæredygtige Byer™, 20. oktober 2010

Foto: Venligst udlånt af Frederikshavn Kommune.

I 2007 vedtog byrådet, at Frederikshavn i 2015 skulle være 100 % selvforsynende med vedvarende energi. Grønne transportteknologier og et intelligent transportsystem er blot nogle af de initiativer, der skal implementeres for at sikre en grøn-

ner og mere bæredygtig udvikling i Frederikshavn by og kommune. I det hele taget har håndteringen af krisen og de efterfølgende begivenheder vist sig at være betegnende for Frederikshavns måde at sikre en fremadrettet udvikling. I Frederikshavn har det at

se problemerne i øjnene og anerkende udfordringernes omfang og kompleksitet været essentielt for dels processen og dels selve udformningen af visionen, partnerskabet og scenariet "Energiby", som nu er godt på vej til at blive en realitet.

Fokus på det åbne land

- Kommuneplanlægning og landbruget
- Sådan udpeges fremtidens landbrugsområder
 - Landbrug og landskab

Kom og hør mere!

Vi ses den 11.-13. januar
Plantekongres 2011
www.plantekongres.dk

Plantekongres
-produktion, plan og miljø

SCENOGRAFI - IKKE KUN FOR TEATRET

Med den rigtige belysning understreges rummets karakter, og lyset bliver en del af oplevelsen. COWI tilbyder en palet af kreative lysdesignere, landskabsarkitekter og byplanlæggere, der sætter spot på de gode ideer.

Belysningsarkitekt Mette Hvass 45972127
Byplanarkitekt Rasmus Cassøe 45977628

COWI